

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

“ _____ ” _____ 2017 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ

спеціальність (напрямок) _____ 6.140103 «Туризм» _____

спеціалізація _____

факультет _____ Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу _____

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“ 28 ” серпня 2017 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

старший викладач Волкова Ірина Ігорівна

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від “ 28 ” серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

(підпис)

А.Ю. Парфіненко
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету

міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “ 28 ” серпня 2017 року № 1

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(підпис)

Л.І. Григорова-Беренда
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Рекреаційні комплекси» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалавра з туризму

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 6.140103 Туризм
спеціалізації

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни - вивчення умов формування, розвитку та розміщення територіально-рекреаційних комплексів, ознайомлення з системами організації діяльності населення для відновлення фізичних і духовних сил: відпочинком, оздоровленням та курортним лікуванням, туристичними мандрівками тощо.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- визначення теоретичних основ формування і факторів розвитку рекреаційних комплексів, їх спеціалізації та видів у сучасних конкретних умовах;
- дослідження зарубіжного та вітчизняного досвіду створення та функціонування рекреаційних комплексів;
- аналіз функціональної, галузевої та територіальної структури рекреаційно-туристичного комплексу України;
- розробка принципів вдосконалення системи збалансованого забезпечення рекреаційних потреб населення України та раціонального використання національних рекреаційно-туристичних ресурсів.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
30 год.	14 год.
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.

Самостійна робота	
45 год.	76 год.
Індивідуальні завдання	
Контрольна робота 15 год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

- формування у студентів умінь і навичок щодо аналізу сучасного стану та ефективного й оптимального витку і розміщення всіх складових рекреаційних комплексів;
- засвоєння студентами основних принципів діяльності людини при здійсненні рекреаційного процесу, визначення ролі суспільства й природних рекреаційних ресурсів у забезпеченні рекреаційних потреб;
- засвоєння теоретичних положень щодо формування спеціалізованих рекреаційних систем різного територіального охоплення;
- ознайомлення з особливостями поглиблення міжнародного територіального поділу праці в рекреаційно-туристичному обслуговуванні та визначенні місця України на світовому ринку відповідних послуг;
- опанування принципами й методами регулювання соціально-економічного розвитку рекреаційних регіонів;
- опанування методами, що використовуються при аналізі розвитку рекреаційно-туристичних регіонів та обґрунтуванні їх раціональної територіальної організації.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Рекреація та рекреаційна діяльність

Тема 1. Рекреація та рекреаційна діяльність як галузь наукового пізнання.

Сутність і значення рекреаційної діяльності. Рекреація як сфера господарчої діяльності, її місце в розвитку національних економік. Предмет вивчення дисципліни «Рекреаційні комплекси світу», її завдання та практична спрямованість. Основний категорійний апарат дисципліни: відпочинок, дозвілля, туризм, рекреант, турист, рекреаційний комплекс тощо. Становлення та основні етапи розвитку рекреації. Структура рекреаційної діяльності. Рекреанти - основний елемент рекреаційного комплексу. Динамізм та диверсифікація як головні особливості сучасної рекреації. Основні суспільні функції рекреаційної діяльності: медико-біологічна, соціокультурна, економічна, політична, екологічна. Мета та методи вивчення дисципліни «Рекреаційні комплекси світу». Закони України про організацію відпочинку населення: «Про курорти», «Про туризм», «Про природно-заповідний фонд» тощо.

Тема 2. Теоретичні основи формування рекреаційних комплексів.

Міжнародний (територіальний) Поділ праці як основний закон формування рекреаційних комплексів. Дія економічних законів нерівномірності розвитку, концентрації

виробництва і міжнародної конкуренції у виробництві рекреаційно-туристичних послуг, закономірності розвитку рекреації та туризму як системи: територіальна диференціація та інтеграція, функціональна структура, цілісність, різноманіття, взаємодія з іншими соціально-економічними системами. Цикл як форма організації рекреаційної діяльності. Види циклів та територіальна локалізація. Етапи та стадії формування територіальних рекреаційних комплексів. Типи рекреаційних комплексів та їх класифікації. Принципи і фактори розміщення рекреаційних комплексів (принцип соціальної спрямованості і функціональної орієнтації рекреаційних комплексів, принцип ринкових відносин, принцип керованості рекреаційного обслуговування, принцип інтенсивного природокористування та збереження екологічної рівноваги, принцип державного регулювання та правового забезпечення).

Тема 3. Рекреаційні потреби і рекреаційний попит та рекреаційно-ресурсний потенціал - основа формування рекреаційних комплексів.

Рекреаційні потреби як основа територіальної організації рекреаційної види (суспільні, групові та індивідуальні) та взаємодія. Фактори формування рекреаційних потреб. Рекреаційний попит як основний фактор формування рекреаційних комплексів. Його особливості формування залежно від соціально-економічних умов. Роль ціни як фактора, що реалізує попит на рекреаційні послуги. Взаємозв'язок рекреаційних потреб і географічних особливостей території. Фактори, що генерують суспільні рекреаційні потреби, і фактори, що реалізують ці потреби, забезпечуючи локалізацію рекреаційних комплексів. Атрактивність. Рекреаційні ресурси, їх види (природні, природно-технічні, історико-культурні), значення. Основні положення рекреаційної оцінки природних рекреаційних ресурсів. Напрями оцінки природних ресурсів: медико-біологічний, психолого-естетичний, технологічний. Визначення рекреаційної ємності природних ресурсів. Проблеми економічної оцінки природних рекреаційних ресурсів. Культурно-історичні ресурси, їх класифікація. Природно-технічні комплекси. Види оцінки пізнавальної цінності ресурсів. Рекреаційний природний потенціал території та місткість рекреаційного комплексу. Особливості розміщення природних та культурних ресурсів світового значення («світове надбання людства»). Рекреаційно-ресурсний потенціал України. Проблема зростання «технічності та антропогенності» рекреаційного середовища.

Тема 4. Формування та структура рекреаційної індустрії

Сутність рекреаційно-туристичної індустрії. Матеріальна база як її основа. Багатокомпонентність рекреаційного господарства: первинні, вторинні та суміжні підприємства. Основні економічні показники роботи. Види і функціональна структура закладів рекреаційного обслуговування населення. Сучасний стан матеріальної бази рекреаційно-туристичного обслуговування. Особливості світового розміщення рекреаційних закладів та

спеціалізованих комплексів. Форми територіального зосередження закладів та територіальна структура рекреаційного простору. Курорти, їх види, кваліфікація комплексів відпочинку. Райони довготривалого й короткочасного відпочинку. Територіальна організація приміського відпочинку за кордоном і в Україні, проблеми їх функціонування. Поняття про рекреаційний парк та його різновиди. Організація національних природних парків, їхні функції, завдання. Головні національні парки світу і України. Тенденції розвитку туристських комплексів у світі та Україні. Законодавче забезпечення рекреаційного комплексу України. Організаційно-управлінська структура та проблеми менеджменту в рекреаційному господарстві.

Тема 5. Рекреаційне районування світу й України

Сутність рекреаційного районування. Мета та його завдання. Фактори і умови формування рекреаційних районів. Характерні головні ознаки рекреаційного району. Одиниці сучасного рекреаційного районування. Поняття про рекреаційні центри, підрайони, райони, зони, їхній розмір та значущість. Характеристика існуючого рекреаційного районування світу, регіонів, країн. Приклади рекреаційного районування України. Сучасний стан і проблеми розвитку основних рекреаційних регіонів світу: приморських, гірських, річкових, озерних, еколого-туристичних тощо.

Розділ 2. Рекреаційні комплекси світу

Тема 1. Європа - провідний рекреаційний регіон світу

Фактори розвитку рекреаційного господарства в регіоні. Оцінка комплексу рекреаційних ресурсів. Особливості та етапи розвитку рекреаційного обслуговування, його сучасний стан. Групи країн Європи за характером і рівнем рекреаційного розвитку. Найбільші національні рекреаційні системи: високорозвинених урбанізованих країн Європи. Характеристика Середземноморського, Альпійського, Північноєвропейського, Причорноморського рекреаційних регіонів. Основні їх курорти та туристичні центри.

Тема 2. Середземноморський рекреаційний комплекс - найбільш розвинений курортний комплекс світу

Склад Середземноморського рекреаційного комплексу. Його значення та частка у міжнародних рекреаційних потоках і валютних прибутках від розвитку рекреаційно-туристичного господарства. Основні етапи рекреаційного освоєння узбережжя, динаміка сучасного розвитку та спеціалізація країн. Характеристика основних рекреаційних районів Греції, Італії, Іспанії, Франції, Туреччини, Хорватії, Словенії, Марокко, Тунісу. Проблеми та перспективи розвитку району.

Тема 3. Розвиток рекреаційних комплексів американського континенту

Склад регіону та його місце у світі за основними рекреаційно-туристичними показниками. Умови формування і розвитку рекреаційної індустрії, її територіальна диференціація, проблеми ресурсозбереження. Досвід США в організації національних парків. Туристські стежини як форма рекреаційного використання території. Значення внутрішнього туризму в розвитку рекреаційних комплексів Північної Америки. Характеристика основних рекреаційних регіонів США і Канади. Основні принципи управління та розвитку галузі «дозвілля» в США. Своєрідність рекреаційного потенціалу і його значення в економіці країн Латинської Америки. Проблеми рекреаційного освоєння Карибського регіону. Рекреація і туризм Центральноамериканського регіону. Можливості розвитку рекреаційних комплексів країн Південної Америки. Специфіка розвитку рекреаційної діяльності окремих країн (Бразилії, Мексики, Куби, Аргентини тощо).

Тема 4. Рекреаційні комплекси країн Африки

Особливості розвитку рекреаційного господарства в країнах Африки на сучасному етапі. Рекреаційні ресурси та соціально-економічні фактори формування та розвитку туристично-рекреаційних комплексів країн Африки. Функціональні типи домінуючих рекреаційних комплексів та їхня характеристика. Територіальна структура рекреаційно-туристичної індустрії. Аналіз розвитку рекреаційних регіонів (Північного, Східного, Західного, Південного й Острівного). Економічні проблеми рекреаційного природокористування.

Тема 5. Специфіка формування і розвитку рекреаційних комплексів і центрів туризму в Азії

Місце і значення регіону в розвитку рекреації і туризму світу. Нерівномірність рекреаційного розвитку країн Азії. Рекреаційно-ресурсний потенціал і соціально-економічні фактори розвитку рекреаційних комплексів. Особливості формування, спеціалізація і розвиток рекреаційних комплексів Азії: Південно-Західного, Південно-Східного, Центрального, Південноазіатського регіонів. Характеристика рекреаційного комплексу окремих країн (Китаю, Індії, Індонезії, Японії тощо).

Тема 6. Рекреаційні комплекси Австралії та Океанії

Умови і фактори формування рекреаційних комплексів. Аналіз ресурсно-рекреаційного потенціалу. Види та рівень розвитку рекреаційно-туристського обслуговування в Австралії. Регіональна структура приїжджаючих рекреантів і туристів. Основні рекреаційні райони та центри Австралії. Спеціалізація рекреаційних комплексів Океанії.

Тема 7. Проблеми розвитку рекреаційних комплексів країн СНД

Розвиток рекреаційного будівництва у 60-80-х роках XX ст. і формування системи рекреаційного обслуговування. Рівень і особливості використання рекреаційного потенціалу. Сучасний стан розвитку та формування рекреаційних комплексів Росії (Півдня європейської частини СНД, Поволжя, Сибіру та Далекого Сходу), Середньоазіатських держав та Казахстану, Білорусії й Молдови. Проблеми та перспективи взаємовигідного співробітництва у сфері рекреації та туризму країн СНД.

Тема 8. Формування та регіональні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України

Характеристика рівня розвитку рекреаційної галузі, її функціональна структура та територіальна організація. Значення розвитку рекреації та туризму для підвищення рівня економічного розвитку регіонів України. Регіональні особливості розвитку іноземного туризму. Основні рекреаційні системи України, регіони та комплекси: Карпатський, АР Крим, Азово-Причорноморський регіон, Дніпровський (Національна програма «Намісто Славутича»), Поділля та Полісся. Характеристика їх курортів та туристських центрів, перспективи подальшого розвитку. Мета і шляхи подальшого рекреаційного освоєння території України. Екологічні проблеми попередження нераціонального використання рекреаційних ресурсів. Особливості координаційної й управлінської діяльності в роботі суб'єктів рекреації й туризму.

Тема 9. Рекреаційне природокористування й охорона природи у рекреаційних комплексах

Рекреаційний вплив на природне середовище. Його охорона та оптимальне використання у зв'язку з розвитком масового туризму та відпочинку. Рекреаційне використання територій, що охороняються. Проблеми мисливського туризму. Зміни природного середовища рекреаційних територій внаслідок інтенсивного розвитку рекреаційної діяльності. Екологічна ситуація і рекреаційне природокористування у великих рекреаційних регіонах України. Правові аспекти рекреаційного природокористування. Визначення економічного збитку від непрямого використання рекреаційних ресурсів та завдання їм шкоди іншими галузями господарського комплексу. Відповідно до навчального плану передбачено проведення лекційних, семінарських і практичних занять, а також набуття студентами навичок самостійної індивідуальної роботи щодо аналізу умов формування та функціонування, структурних особливостей рекреаційних комплексів світу, визначення рекреаційного попиту та можливостей його задоволення в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Рекреація та рекреаційна діяльність												
Тема 1. Рекреація та рекреаційна діяльність як галузь наукового пізнання	5	2	1			2	5	1				4
Тема 2. Теоретичні основи формування рекреаційних комплексів	5	2	1			2	5	1				4
Тема 3. Рекреаційні потреби і рекреаційний попит та рекреаційно-ресурсний потенціал - основа формування рекреаційних комплексів	5	2	1			2	5	1				4
Тема 4. Формування та структура рекреаційної індустрії	5	2	1			2	5	1				4
Тема 5. Рекреаційне районування світу й України	5	2	1			2	5	1				4
Разом за розділом 1	25	10	5			10	25	5				20
Розділ 2. Рекреаційні комплекси світу												
Тема 1. Європа - провідний рекреаційний регіон світу	6	2	1			3	7	1				6
Тема 2. Середземноморський рекреаційний комплекс - найбільш розвинений курортний комплекс світу	6	2	1			3	6	1				5
Тема 3. Розвиток рекреаційних комплексів американського континенту	5	2	1			2	5	1				4
Тема 4. Рекреаційні комплекси країн Африки	5	2	1			2	5	1				4
Тема 5. Специфіка формування і розвитку рекреаційних комплексів і центрів туризму в Азії	5	2	1			2	5	1				4
Тема 6. Рекреаційні комплекси Австралії та Океанії	5	2	1			2	5	1				4

Тема 7. Проблеми розвитку рекреаційних комплексів країн СНД	5	2	1			2	5	1				4
8. Формування та регіональні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України	8	4	2			2	7	1				6
Тема 9. Рекреаційне природокористування й охорона природи у рекреаційних комплексах	5	2	1			2	5	1				4
Разом за розділом 2	50	20	10			20	50	9				41
Контрольна робота	15					15	15					15
Усього годин	90	30	15			45	90	14				76

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Рекреація та рекреаційна діяльність як галузь наукового пізнання	1
2	Теоретичні основи формування рекреаційних комплексів	1
3	Рекреаційні потреби і рекреаційний попит та рекреаційно-ресурсний потенціал - основа формування рекреаційних комплексів	1
4	Формування та структура рекреаційної індустрії	1
5	Рекреаційне районування світу й України	1
6	Європа - провідний рекреаційний регіон світу	1
7	Середземноморський рекреаційний комплекс - найбільш розвинений курортний комплекс світу	1
8	Розвиток рекреаційних комплексів американського континенту	1
9	Рекреаційні комплекси країн Африки	1
10	Специфіка формування і розвитку рекреаційних комплексів і центрів туризму в Азії	1
11	Рекреаційні комплекси Австралії та Океанії	1
12	Проблеми розвитку рекреаційних комплексів країн СНД	2
13	Формування та регіональні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України	1
14	Рекреаційне природокористування й охорона природи у рекреаційних комплексах	1
	Разом	15

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Підготовка до семінару за темою «Рекреація та рекреаційна діяльність як галузь наукового пізнання»	2
2	Підготовка до семінару за темою «Теоретичні основи формування рекреаційних комплексів»	2
3	Підготовка до семінару за темою «Рекреаційні потреби і	2

	рекреаційний попит та рекреаційно-ресурсний потенціал - основа формування рекреаційних комплексів»	
4	Підготовка до семінару за темою «Формування та структура рекреаційної індустрії»	2
5	Підготовка до семінару за темою «Рекреаційне районування світу й України»	2
6	Підготовка презентацій за темою «Європа - провідний рекреаційний регіон світу»	3
7	Підготовка презентацій за темою «Середземноморський рекреаційний комплекс - найбільш розвинений курортний комплекс світу»	3
8	Підготовка презентацій за темою «Розвиток рекреаційних комплексів американського континенту»	2
9	Підготовка презентацій за темою «Рекреаційні комплекси країн Африки»	2
10	Підготовка презентацій за темою «Специфіка формування і розвитку рекреаційних комплексів і центрів туризму в Азії»	2
11	Підготовка презентацій за темою «Рекреаційні комплекси Австралії та Океанії»	2
12	Підготовка презентацій за темою «Проблеми розвитку рекреаційних комплексів країн СНД»	2
13	Підготовка презентацій за темою «Формування та регіональні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України»	2
14	Підготовка до семінару за темою «Рекреаційне природокористування й охорона природи у рекреаційних комплексах»	2
15	Контрольна робота	15
	Разом	45

6. Індивідуальні завдання

Контрольна робота, передбачена робочим планом, на тему «Рекреаційні комплекси країни (на вибір)». Об'єм роботи 15-20 стор. Структура роботи – вступ, 3 розділи (1 – туристичні ресурси і видова структура туризму, 2 – характеристика туристичної інфраструктури, 3 – аналіз туристичної діяльності), висновки, список використаної літератури, додатки.

Завдання по 2 розділу на тему «Аналіз туристичної діяльності туристичних регіонів та країн».

7. Методи контролю

Екзамен у вигляді комплексного тесту.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1- T6	T7- T14					
15	25	20		60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Архітектурна спадщина України. Вип.4: Проблеми стильового розвитку архітектури України / За ред. В. Тімофієнка. - К., 1997.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України. Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. - К.: Видавничо-поліграфічний центр київський університет ”, 2001.
3. Бейсик О.О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник. – 2-ге видання перероб. та допоів. – К.: Альтерпрес, 2010.
4. Коротун І.М., Коротун С.І. Природні ресурси України. - Рівне, 2000.
5. Леоненко В.Б., Стеценко М.П., Возний Ю.М. Атлас об’єктів природно-заповідного фонду України. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2003.
6. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України. К., 2007.
7. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довід. - К., 1999.
8. Рутинський М.Й. Географія туризму України. Навчально-методичний посібник: Вид. 2-ге, - К.: Центр навчальної літератури, 2004.
9. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2006.
10. Туристичні ресурси України. Зб. наук. статей / Наук. ред.. О.І. Лугова. - К., 1996.
11. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. - Івано-Франківськ, 2007.

Допоміжна література

1. Багрова Л.А., Подгородецкий П.Д., Тымчинский В.И. Природно- рекреационные ресурсы Украины и пути их рационального использования. // 1У съезд геогр.о-ва УССР: Тез. докл.. – К., 1980.
2. Дублянський В.Н., Ломаєв А.А. Карстові печери України. - К, 1980.
3. Заставний Ф.Д. Фізична географія України: Підручник. – Львів, 1997.
4. Игнатенко А.Н. Рекреационная оценка природных условий Черновицкой области УССР // Эконом.география. – 1984. - № 36.
5. Крачило Н.П. География туризма: Учеб. Пособие. – К., 1987.
6. Орлов О.О., Сіренський С.П., Подобайло А.В., Сесін В.А. Заповідна Житомирщина. – К.: Фітосоціоцентр, 2001.
7. Оптимізація природно-заповідного фонду України. – 1994. – Вип.1.
8. Павлов В.І., Черчик Л.М. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи. – Луцьк: Настир'я, 1998.
9. Пам'ятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР: В 4 т / Под ред. Н.Л. Жарикова. - К., 1983 – 1986..
10. Пам'ятники истории и культуры Украинской ССР: Катал. –справ. - К., 1987.
11. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОЛОДКИЙ В.Д., МАСІКЕВИЧ Ю.Г. та ін..Заповідна справа. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002.
12. Федунь О.В. Бальнеологічні ресурси Прикарпаття. – Львів: ВНТЛ, 1999.
13. Шевчук Л.Т. Сакральна географія: Навч. посіб.. – Львів, 1999.
14. Юрківський В.М. Соціально-культурний потенціал столиці і обласних центрів України // Вісн. Київ. Ун-ту. Географія. – 1995. – Вип.. 41.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення